

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

ОРЛОВ ЮРІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ

УДК 343.415

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНУ НЕЗАКОННЕ
ЗНИЩЕННЯ ВИБОРЧОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ АБО ДОКУМЕНТІВ
РЕФЕРЕНДУМУ (СТ. 158-2 КК УКРАЇНИ)**

Спеціальність 12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ВНЗ «Національна академія управління».

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
Нікітін Юрій Вікторович,
ВНЗ «Національна академія управління»,
завідувач кафедри кримінального права,
кримінології, цивільного та господарського
права.

Офіційні опоненти: Доктор юридичних наук, професор
Денисов Сергій Федорович,
завідувач кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та
кримінології Академії Державної
пенітенціарної служби м. Чернігів.

Кандидат юридичних наук, доцент
Акімов Михайло Олександрович,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ.

Захист відбудеться 11 травня 2018 р. о 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.889.02 у ВНЗ «Національна академія управління» за адресою 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ВНЗ «Національна академія управління» за адресою: 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15.

Автореферат розісланий 10 квітня 2018 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

І. О. Харь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Відповідно до Загальної декларації прав людини кожна людина має приймати участь в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників (ч. 1 ст. 21), воля народу повинна бути основою влади уряду: ця воля народу повинна виявитись у періодичних нефальсифікованих виборах або ж через інші рівнозначні форми, що забезпечують свободу голосування (ч. 3 ст. 21).

Створення умов для виборів і охорона виборчих та референдних прав і свобод, контроль за їх дотриманням є основними завданнями, які повинні вирішуватися державою при їх реалізації. Особлива увага має стосуватися забезпечення результатів виборів та референдуму, в першу чергу засобами кримінально-правової охорони виборчої документації або документів референдуму від їх незаконного знищення, а так само пошкодження. У період 2005-2017 рр., внесено значне число новел у виборче законодавство, що наповнило певним змістом бланкетну диспозицію ст. 158-2 КК.

Проблеми кримінальної відповідальності за злочин передбачений ст. 158-2 КК України (далі ст. 158-2 КК) певною мірою розробляли в різні роки в юридичній літературі такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: П. П. Андрушко, О. Ю. Антонов, П. А. Воробей, Т. І. Денисова, С. Ф. Денисов, І. О. Зінченко, С. Я. Лихова, В. К. Матвійчук, М. І. Мельник, О. В. Михайлов, В. О. Навроцький, Ю. В. Нікітін, В. І. Осадчий, О. О. Семенюк, В. В. Сташис, В. П. Тихий, Н. Ю. Туріщева, І. О. Харь, та ін.

Утім, більшість наукових праць з аналізованої тематики ґрунтуються на застарілій науковій базі баз врахування сучасного праворозуміння, носять фрагментарний характер. Водночас поза увагою науковців залишалися питання витоків та генези норм, які передбачали кримінальну відповідальність за незаконне знищення чи пошкодження виборчих документів або документів референдуму. Також не були досліджені поняття злочину, передбаченого ст. 158-2 КК та соціально-правова обумовленість цієї заборони.

У науці кримінального права суперечливими є позиції щодо визначення об'єкта та предмета, об'єктивної сторони, суб'єкта й суб'єктивної сторони та кваліфікуючих ознак злочину, передбаченого ст. 158-2 КК.

Недостатньо дослідженими залишаються проблеми відмежування цього злочину від суміжних злочинів та питання порівняльно-правового аналізу норм, що передбачають кримінальну відповідальність за незаконне знищення чи пошкодження виборчої документації або документів референдуму за законодавством України та законодавством деяких зарубіжних держав. Разом з тим практика свідчить про невелику ефективність указаних норм, передбачених ст. 158-2 КК.

Крім того, до цього часу не зроблені ґрунтовні пропозиції з удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність за незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму.

Наведені вище положення зумовлюють актуальність теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота ґрунтується на положеннях Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (прийнята Верховною Радою України 18.03.2004 р. № 1629-IV) та виконана в межах науково-дослідної роботи ВНЗ «Національна академія управління» на 2014-2019 рр. на тему: «Адаптація законодавства і права України до законодавства і права Європейського Союзу» (державний реєстраційний номер 0114U006593).

Мета і задачі дослідження. *Метою* дослідження є комплексна наукова розробка теоретичних положень кримінально-правової характеристики злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму, та формування на цій основі науково-обґрунтованих пропозицій і рекомендацій спрямованих на удосконалення законодавства у цій сфері та практики їх застосування.

Для досягнення цієї мети було поставлено такі основні задачі:

- дослідити витoki та генезу кримінальної відповідальності за незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму;
- з'ясувати поняття злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму та соціально-правову обумовленість цієї кримінально-правової заборони;
- здійснити аналіз об'єктивних ознак злочину, передбаченого ст. 158-2 КК;
- проаналізувати суб'єктивні ознаки злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму;
- дослідити кваліфікуючі ознаки злочину, що нами з'ясовується;
- провести відмежування злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму від ознак суміжних злочинів;
- здійснити порівняльно-правову характеристику злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму за законодавством України та законодавством деяких зарубіжних держав;
- сформулювати пропозиції щодо вдосконалення ст. 158-2 КК.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини із забезпечення кримінально-правової охорони виборчої документації або документів референдуму від їх знищення а так само пошкодження.

Предметом дослідження є кримінально-правова характеристика злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є сукупність таких філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання, як: *діалектичний* – застосовувався у всіх розділах дисертації, а також забезпечив дослідження кримінального законодавства України, зарубіжних держав та історико-правових джерел у їх розвитку та взаємозв'язку; *історико-правовий* – застосований під час ретроспективного дослідження витоків та генези відповідальності за незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму (підрозділ 1.1); *порівняльно-правовий* – використаний під час компаративного дослідження законодавства України та законодавства окремих зарубіжних держав (підрозділ 3.2); *логіко-семантичний* – дозволив провести

вивчення термінів і понять, що вживаються в дисертації (підрозділи 1.1. – 1.2, 2.1 – 2.3, 3.1); *догматичний* (формально-юридичний) – дав можливість дослідити нормативно-правові акти, з'ясувати зміст і значення використаних цих понять, обґрунтувати висновки і пропозиції щодо їх зміни та доповнення (розділи 2, 3); *аналізу та синтезу* – для надання характеристики елементів складу аналізованого злочину і кваліфікуючих ознак цих злочинів (підрозділи 2.1 – 2.3); *соціологічний* – для аналізу статистичних даних, судової практики, проведення опитувань тощо; *системного аналізу* – дав змогу з'ясувати внутрішню будову і місце злочину, передбаченого ст. 158-2 КК (розділ 2).

Теоретичним підґрунтям дисертаційної роботи стали праці Ю. В. Александрова, П. П. Андрушка, В. В. Бабаніної, М. І. Бажанова, Ю. В. Бауліна, П. С. Берзіна, В. І. Борисова, Я. М. Брайніна, О. М. Васильєва, О. Ю. Вітка, П. А. Вороб'я, С. Б. Гавриша, В. К. Грищука, П. С. Дагеля, В. М. Кудрявцева, В. В. Кузнецова, М. Й. Коржанського, О. М. Костенка, С. Я. Лихової, М. В. Мазура, В. К. Матвійчука, П. С. Матишевського, М. І. Мельника, В. А. Мисливого, П. П. Михайленка, А. А. Музики, В. О. Навроцького, Б. С. Нікіфорова, Ю. В. Нікітіна, В. І. Осадчого, М. І. Панова, А. І. Рарога, О. П. Рябчинської, А. В. Савченка, О. Я. Светлова, Є. Л. Стрельцова, А. Ю. Строган, О. С. Сутули, С. А. Тарарухіна, В. Я. Тація, В. П. Тихого, А. Т. Ткача, В. І. Тютюгіна, Є. В. Фесенка, П. Л. Фріса, М. І. Хавронюка, М. Г. Шукліної, С. С. Яценка та ін..

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, міжнародно-правові акти, Кримінальний кодекс України, Кримінально-процесуальний кодекс України, Закони України, постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України, що стосуються питань, пов'язаних із темою дослідження, інші нормативно-правові акти України та кримінальні кодекси зарубіжних країн.

Емпіричну базу дослідження становлять дані Державної судової адміністрації України за 2005-2016 рр.; результати вивчення дисертантом кримінальних справ відповідної категорії, розглянутих судами України протягом 2005-2016 рр.; результати: опитування 260 працівників правоохоронних органів, суду, захисників та представників особи; опитування 300 студентів старших курсів юридичних факультетів вищих навчальних закладів. Крім того, у дослідженні використовувалася інформація Держстату України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за характером і змістом розглянутих питань дисертація є першим в Україні всебічним, комплексним і системним дослідженням проблеми кримінально-правової характеристики злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. У роботі сформульовано низку нових положень і висновків, що містять елементи наукової новизни та мають істотне значення для науки кримінального права та практики застосування ст. 158-2 КК України.

У більш конкретному вигляді наукову новизну проведеного дослідження відображають наступні основні положення:

Уперше:

- підтверджено, що витoki кримінальної відповідальності за умисне

пошкодження виборчих документів знайшло підтвердження в ст. 328-7 у 1906 р. Уложення про покарання кримінальні і виправні, а Законом України № 3169 – IV від 1.12.2005 р. КК був доповнений ст. 158-1. Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму, де отримали закріплення вигоди та об'єктивні і суб'єктивні ознаки цього злочину і ЗУ № 1616-VI від 21.08.2009 р. ст. 158-1 була перенумерована у ст. 158-2 КК того ж самого змісту і назви;

- наведено визначення злочину, передбаченого ст. 158-2 КК – це умисна заборонена КК дія або бездіяльність суб'єкта, що посягає на суспільні відносини, які забезпечують умови з охорони виборчої документації або документів референдуму від їх знищення або пошкодження поза встановленим строком їх зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення виборів або референдуму та вчиненні цих самих діянь за попередньою змовою групою осіб або членом виборчої комісії чи іншою службовою особою з використанням влади або службового становища у відповідному місці та певний час;

- розкрито зміст основних чинників соціально-правової обумовленості заборони, передбаченої ст. 158-2 КК, до яких віднесено: соціально-кримінологічний; нормативно-правовий; етичний; культурно-історичний; міжнародно-правовий;

- аргументовано, що об'єктивна сторона злочину, передбачено ч. 1 ст. 158-2 КК характеризується як дією, так і бездіяльністю, місцем та часом вчинення злочину, а також з'ясовано, що місцем вчинення злочину, як обов'язкової ознаки об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 158-2 КК є державні архівні установи та ЦВК, а під часом вчинення цього злочину є часовий період після проведення виборів або референдуму поза встановленим строком зберігання виборчої документації або документів референдуму;

удосконалено:

- поняття родового об'єкта цього злочину, під яким пропонується розуміти суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони політичних прав і свобод громадянина України;

- визначення безпосереднього об'єкта досліджуваного злочину як суспільних відносин, що забезпечують умови з охорони виборчої документації або документів референдуму від незаконного їх знищення або пошкодження поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та в ЦВК після проведення виборів або референдуму;

- розуміння предмета злочину у формах знищення або пошкодження: 1) виборчої документації – це виборча документація, яка складається виборчими комісіями будь-якого рівня в процесі їх діяльності з організації відповідних виборів, їх проведення, опрацювання списків виборців, підрахунку бюлетенів (голосів), встановлення підсумків голосування та їх оприлюднення виборчим комісіям суб'єктами (учасниками) виборчого процесу, що знаходяться згідно типової номенклатури справ відповідних комісій з проведення виборів у державних архівних установах та ЦВК після проведення виборів; 2) документів референдуму – це документи, які складаються комісіями з всеукраїнського та місцевих референдумів у процесі їх діяльності з ініціювання та організації відповідних референдумів, їх проведення, підрахунку бюлетенів (голосів), встановлення

підсумків голосування та їх оприлюднення комісіям з проведення референдумів, та які знаходяться згідно типової номенклатури справ відповідних комісій з проведення референдуму у державних архівних установах та ЦВК після проведення референдумів у строки встановлені для їх зберігання;

- визначення суб'єкта злочину, передбаченого ст. 158-2 КК як фізичної осудної, приватної, неслужбової особи (громадянин України, особа без громадянства, громадянин іноземної держави), якій до моменту вчинення злочину виповнилося шістнадцять років;

набули подальшого розвитку:

- визначення кваліфікуючих ознак злочину, передбачених ч. 2 ст. 158-2 КК за допомогою розгорнутого виду діянь у чотирьох формах їх прояву; щодо такої кваліфікуючої ознаки «...вчинені за попередньою змовою групою осіб»; щодо кваліфікуючої ознаки «...вчинені...членом виборчої комісії»; щодо кваліфікуючої ознаки «...вчинені іншою службовою особою з використанням влади або службового становища...»;

- критерії відмежування злочинів, передбачених ст. 158-2 та 357 КК за складоутворюючими ознаками;

- порівняльно-правове дослідження норм, що передбачають кримінальну відповідальність за знищення або пошкодження виборчої документації або документів референдуму в Україні і в зарубіжних державах, та визначення на його основі переваг і недоліків, що має важливе значення для конструювання норм ст. 158-2 КК;

- пропозиція стосовно усунення суперечності у назві і змісті статті 158-2 КК доповнивши у назві статті термін «пошкодження», а також у ч. 1 цієї статті після слів «після проведення виборів або референдуму» доповнити словами «а так само незаконне пошкодження виборчої документації або документів референдуму поза встановленим строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення виборів або референдуму, а ч. 2 ст. 158-2 КК почати такими словами «ті самі діяння...» і далі по тексту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у:

- *законотворчій діяльності* – при внесенні змін і доповнень до чинного КК, а також при вдосконаленні чинного законодавства (лист Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України № 04-18 / 12 – 679 від 25.03.2016 р.);

- *правозастосовній діяльності* – для кваліфікації злочинів, передбачених ст. 158-2 КК та відмежуванні їх від діянь, передбачених ст. 357 КК;

- *науково-дослідній роботі* – для подальшої розробки теоретичних та прикладних проблем, пов'язаних з незаконним знищенням виборчої документації або документів референдуму;

- *навчальному процесі* – як матеріал для викладення навчальних дисциплін: Кримінальне право України. Особлива частина; Актуальні проблеми кваліфікації злочинів (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний

процес ВНЗ «Національна академія управління» від 21 листопада 2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням. Визначені та обґрунтовані в дисертації наукові положення та пропозиції є особистим внеском здобувача. Наукові положення, рекомендації та висновки, що виносяться на захист, є самостійним доробком автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації доповідалися автором на семінарі кафедр юридичного факультету ВНЗ «Національна академія управління», а також були оприлюднені на міжнародних та загальноукраїнських конференціях: «Інститут Президента України в системі державної влади України» (м. Київ, 2014 р.); «Громадянська взаємодія як екзистенція демократичного суспільства» (м. Київ, 2013 р.); «Сучасні тенденції в юридичній науці України. Матеріали науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 24-25 квітня 2015 року). «Процеси трансформації у праві, регіональній економіці, і економічній політиці: актуальні проблеми економіко-політичних і правових відносин» (м. Рига, 2013, 10 грудня).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження викладено в 21 публікації, з них 17 у наукових фахових виданнях України, внесених до переліку МОН України, зареєстрованих та проіндексованих у міжнародних наукометричних каталогах та базах даних, 4 – матеріали конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (363 найменування) на 36 сторінках, додатків (на 32 сторінках). Загальний обсяг дисертації – 258 сторінок, основний текст дисертації – 190 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної теми та окреслено ступінь її розробленості; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані про їх апробацію, публікації; окреслено структуру й обсяг роботи, надана інша інформація загального характеру про дисертацію.

Розділ 1 «Поняття, витоки, генеза кримінальної відповідальності за незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму, сучасний стан проблеми та соціально-правова обумовленість цієї заборони» складається із двох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Витоки, генеза кримінальної відповідальності за незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму»* розкриваються особливості історичного розвитку законодавства українських земель у частині відповідальності за незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму починаючи з XI століття. У цьому контексті виділяються такі періоди витоків та розвитку кримінальної відповідальності за незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму: 1) третій період XI – XIV стст. (під

назвою «Українська держава під управлінням князів»). В цей час не існувало під час вічя виборчих документів як таких, а отже і їх знищення або пошкодження не могло й бути; 2) четвертий період (XIV ст. і до початку XVIII ст.) в історії має назву «Козацька ера». Цей період характеризується відсутністю кримінальної відповідальності за злочин незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму, оскільки всі результати мали усний характер; 3) п'ятий період (XVIII – кінець XIX стст.) дістав назву «Під імператорською владою». Монархічна форма влади мала спадковий характер і тому документація з приводу виборності імператора не велася; 4) шостий період (охоплює кінець XIX – початок XX стст.). У цьому періоді продовжує діяти Уложення про покарання кримінальні та виправні у послідуючих редакціях та Кримінальне Уложення 1903 р., де містяться норми, що стосуються досліджуваної проблеми. Констатується, що витоки кримінальної відповідальності за умисне пошкодження виборчих списків, виборчих записок або проваджень має місце у ст. 328-7 1906 р. Уложення про покарання кримінальні і виправні; 5) сьомий період (охоплює початок XX ст. – 1991 р.). Він має назву «Україна в радянський період». У цьому періоді була передбачена кримінальна відповідальність за викрадення, пошкодження, приховання або знищення офіційних або приватних документів із державних установ, з метою перешкоджання правильному вирішенню справ або, взагалі, діяльності установ. Натомість у ст. 91 КК 1927 р. не було передбачено кримінальної відповідальності за незаконне знищення або пошкодження виборчої документації або документів референдуму; 6) восьмий період (з 1991 року і до нашого часу), має назву «Україна незалежна держава».

Звертається увага на те, що Законом України № 3161-IV від 1 грудня 2005 р. КК був доповнений ст. 158-1. Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму, де отримали закріплення витоки та сучасне впровадження об'єктивних та суб'єктивних ознак цього злочину, а у відповідності із ЗУ № 1616-VI від 21.08.2009 р. ст. 158-1 була перенумерована у ст. 158-2 КК того ж самого змісту і назви.

Сучасний стан проблеми свідчить, що законодавець вдався до ускладненого незрозумілого для практичного застосування опису сформульованих у ст. 158-2 КК ознак, зумовивши цим низку проблем, які необхідно вирішити і обґрунтувати в подальшому дослідженні.

У підрозділі 1.2 «Поняття злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму та соціально-правова обумовленість цієї кримінально-правової заборони» зазначається, що поняття злочину, передбаченого ст. 158-2 КК і соціально-правової обумовленості такої кримінально-правової заборони як незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму раніше не підлягали з'ясуванню.

З метою вдосконалення кримінального законодавства в означеній сфері і практики його застосування з урахуванням аналізу об'єктивних, суб'єктивних та кваліфікуючих ознак злочину, передбаченого ст. 158-2 КК, а також пропозиції з удосконалення цієї статті сформульоване поняття зазначеного злочину: «Під кримінально-правовим незаконним знищенням виборчої документації або

документів референдуму слід розуміти умисну заборонену КК дію або бездіяльність суб'єкта, що посягає на суспільні відносини, які забезпечують умови (стосунки) з охорони виборчої документації або документів референдуму від їх знищення або пошкодження поза встановлені строком їх зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення виборів або референдуму, та вчинення тих самих діянь за попередньою змовою групою осіб або членом виборчої комісії чи іншою службовою особою з використанням влади або службового становища у відповідному місці та в певний час».

Дисертантом з'ясовано, що чинниками кримінально-правової заборони передбаченої ст. 158-2 КК є: соціально-кримінологічний; конституційної адекватності; нормативно-правовий; етичний; культурно-історичний; міжнародно-правовий та проведена їх характеристика. Ці чинники переконують у необхідності збереження в кримінальному законодавстві зазначеної кримінально-правової норми.

Автор дотримується позиції, яку належним чином обґрунтовує, що аналіз передумов криміналізації діяння, передбаченого ст. 158-2 КК належить до сфери досліджень кримінально-правової спрямованості.

Розділ 2. «Кримінально-правова характеристика злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму» містить три підрозділи.

У підрозділі 2.1 «Об'єктивні ознаки злочин незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму» доведено, що:

По-перше, родовим об'єктом злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони політичних прав і свобод громадян України;

По-друге, на підставі дослідження структури суспільних відносин, які охороняються ст. 158-2 КК, під безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони виборчої документації або документів референдуму від незаконного їх знищення або пошкодження поза встановленим законом строку зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення виборів або референдуму;

По-третє, предметом злочину у формах знищення або пошкодження виборчої документації є виборча документація, яка складається виборчими комісіями будь-якого рівня в процесі їх діяльності з організації відповідних виборів, їх проведення, опрацювання списків виборців, підрахунку бюлетенів (голосів), встановлення підсумків голосування та їх оприлюднення виборчими комісіями, суб'єктами (учасниками) виборчого процесу, а також документів референдуму є документи, які складаються комісіями з всеукраїнського та місцевих референдумів у процесі їх діяльності з ініціювання та організації відповідних референдумів, підрахунку бюлетенів (голосів), встановлення підсумків голосування та їх оприлюднення комісіями з проведення референдумів, які подаються відповідним комісіям та знаходяться, згідно типової номенклатури справ відповідних комісій, на зберіганні у державних архівних установах та ЦВК після проведення виборів або референдумів у встановлені строки для їх зберігання;

По-четверте, аргументовано на підставі дослідження, що об'єктивна сторона

злочину, передбаченого ч. 1 ст. 158-2 КК характеризується як дією, так і бездіяльністю, місцем та часом вчинення злочину як обов'язковими ознаками об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 158-2 КК, а також з'ясовано, що місцем вчинення злочину є державні архівні установи та ЦВК, а під часом вчинення цього злочину є часовий період після проведення виборів або референдуму поза встановленим строком зберігання виборчої документації або документів референдуму.

У підрозділі 2.2 «Суб'єктивні ознаки злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму» зазначається, що перша ознака суб'єкта цього злочину – фізична особа – закріплює неможливість притягнення до кримінальної відповідальності юридичних осіб за вчинення злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Крім того, на переконання автора, обов'язковою ознакою суб'єкта злочину, передбаченого ч. 1 ст. 158-2 КК, є осудність особи. У відповідності до ч. 1 ст. 19 КК визначено, що осудною визнається особа, яка під час учинення злочину могла усвідомлювати (наше твердження – розуміла) свої дії (бездіяльність) і керувати ними. Стверджується, що зміст осудності включає в себе здатність фізичної особи в момент вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 158-2 КК, правильно усвідомлювати (розуміти) фактичні ознаки самого діяння (його об'єктивні ознаки, хоча б в загальних рисах), а також здатність свідомо керувати своїми діяннями. На думку автора у цьому випадку свідомість і воля тут поєднуються (кореспондується) між собою і визначають характер поведінки особи при вчиненні злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Дослідник стверджує, що важливе (незмінне) значення при вирішенні питання про можливість притягнення до кримінальної відповідальності особи за вчинення незаконного знищення виборчої документації або документів референдуму має також вік. Зазначається, що визначення віку кримінальної відповідальності за діяння передбачені ч. 1 ст. 158-2 КК, тісно пов'язано з необхідністю становлення здатності такої особи розуміти фактичну сторону, характер та соціальний і правовий зміст своїх дій, а також належним чином сприймати можливі кримінально-правові міри за їх вчинення. Туму вік кримінальної відповідальності набуває визначального значення за вчинення злочину передбаченого ч. 1 ст. 158-2 КК.

Аргументовано, що суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 158-2 КК, а також за ознакою злочину «ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб...», передбаченого ч. 2 цієї ж статті є: а) загальний суб'єкт – це фізична осудна приватна, неслужбова особа (громадянин України, особа без громадянства, громадянин іноземної держави), яка до моменту вчинення злочину досягла 16-річного віку, в тому числі працівник архівної установи та ЦВК (неслужбові особи).

Встановлено, що суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 158-2 характеризується виною у формі прямого умислу. Умисел для цього злочину може бути лише прямий, оскільки цей злочин відноситься до так званих діянь з формальним складом. Інтелектуальний момент умислу при вчиненні злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму включає усвідомлення суспільно-небезпечного характеру свого діяння (дії або бездіяльності).

Таке усвідомлення повинно включати дві складові: по-перше, усвідомлення особою фактичного змісту та характеру події яка утворює діяння, як акт вольової поведінки людини; і, по-друге: усвідомлення особою соціальної корисної, або, навпаки, шкідливості її поведінки для відносин що охороняються досліджуваною статтею КК. Вольовий момент умислу при вчиненні цього умислу характеризується бажанням вчинити такі дії передбачені в ч. 1 або 2 ст. 158-2 КК.

Акцентується увага на тому, що послідовність такого усвідомлення, етапи формування думок особи щодо своєї поведінки, можуть бути різними. В одних випадках, особа взагалі не зважає на суспільну небезпечність, заборонність, караність свого діяння зосереджуючи свою увагу лише на своїх бажаннях стосовно дій, передбачених ст. 158-2 КК. Аргументується, що підставою для такого твердження є обставина, яка закладена у виборчому законодавстві України.

Нашим опитуванням працівників правоохоронних органів, суддів, студентів юридичних вузів і факультетів (600 осіб) встановлена суть мети та мотиву злочинів, передбачених ст. 158-2 КК. Ця суть і причини проявляються у: 1) впливі зацікавлених осіб – 75 %; 2) користі – 25 %; 3) інші причини – 5 %. Цікаво, що подібною є градація мотивів вчинення й інших злочинів

У підрозділі 2.3 «Кваліфікуючі ознаки злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму» послідовно проаналізовано всі кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ч 2 ст. 158-2 КК. Кваліфікуюча ознака «ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб» повинна мати наступний розгорнутий вид: а) дія або бездіяльність – незаконне знищення виборчої документації поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та в ЦВК після проведення виборів, вчинені за попередньою змовою групою осіб після проведення виборів; б) дія або бездіяльність – незаконне знищення документів референдуму поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК, вчинені за попередньою змовою групою осіб після проведення референдуму; в) дії або бездіяльність – незаконне пошкодження виборчої документації поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК, вчинені за попередньою змовою групою осіб після проведення виборів; г) дії або бездіяльність – незаконне пошкодження документів референдуму поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та в ЦВК, вчинені за попередньою змовою групою осіб після проведення референдуму.

Така кваліфікуюча ознака «ті самі діяння, вчинені ... членом виборчої комісії» повинна мати такий розгорнутий зміст: а) дія або бездіяльність – незаконне знищення виборчої документації поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та в ЦВК після проведення виборів, вчинені членом виборчої комісії з використанням влади або службового становища; б) дія або бездіяльність – незаконне знищення документів референдуму поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та в ЦВК після проведення референдуму членом комісії з референдуму з використанням влади або службового становища; в) дія або бездіяльність – незаконне пошкодження виборчої документації поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних

установах та ЦВК після проведення виборів, вчинені членом виборчої комісії з використанням влади або службового становища; г) дія або бездіяльність – незаконне пошкодження документів референдуму поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення референдуму, вчинені членом комісії з референдуму з використанням влади або службового становища. Важливо звернути увагу на те, що це спеціальний вид службового зловживання.

Така кваліфікуюча ознака «ті самці діяння, вчинені іншою службовою особою з використанням влади або службового становища» повинна мати такий розгорнутий вид: а) дія або бездіяльність – незаконне знищення виборчої документації поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення виборів, вчинені іншою службовою особою з використанням влади або службового становища; б) дія або бездіяльність – незаконне знищення документів референдуму поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення референдуму, вчинені іншою службовою особою з використанням влади або службового становища; в) дія або бездіяльність – незаконне пошкодження виборчої документації поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення виборів, вчинені іншою службовою особою з використанням влади або службового становища; г) дія або бездіяльність – незаконне пошкодження документів референдуму поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення референдуму, вчинені іншою службовою особою з використанням влади або службового становища.

Розділ 3. «Відмежування злочину, незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму від суміжних злочинів та порівняльно-правова характеристика цього злочину за законодавством України і законодавством деяких зарубіжних держав» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Відмежування злочину, передбаченого ст. 158-2 КК України від суміжних злочинів» з'ясовано, що найбільш прийнятним є відмежування злочину, передбаченого ст. 158-2 КК від суміжних злочинів за окремими елементами та ознаками кожного з елементів складів злочину. Звертається увага на те, що найскладнішим є відмежування суміжних злочинів, які мають усі спільні ознаки діянь окрім однієї. При цьому автор підтримує позицію, яка є в юридичній літературі, що суміжність злочинів необхідно відрізняти від конкуренції норм. Стверджується, що відмінність між цими категоріями полягає в тому, що суміжні склади відмежовуються між собою за однією чи декількома ознаками, тобто один із суміжних складів злочинів має ознаку, якої немає в іншому складі, але при цьому інший склад має ознаку (або ознака), відсутню в першому складі злочину, а при конкуренції норм лише один склад злочину, має ознаку яка відсутня в іншому діянні.

Враховуючи, що суміжність відрізняється від конкуренції статей Особливої частини КК, доведено, що стаття 357 КК може розглядатися як суміжна до статті 158-2 КК і не знаходяться у конкуренції, а також вироблено дослідницький

алгоритм такого відмежування цих злочинів. Установлено, що злочини, передбачені ст. 158-2 КК та ст. 357 КК мають відмінності:

1) за об'єктом злочинів – перший злочин стосується відносин, що забезпечують умови з охорони від знищення або поширення виборчої документації або документів референдуму, які знаходяться на зберіганні у державних архівних установах та ЦВК, а другий злочин стосується відносин з охорони встановленого законом порядку обігу і використання офіційних та деяких приватних документів, що забезпечують діяльність підприємств, установ, організацій;

2) за предметом злочинів – перший злочин стосується виборчої документації або документації референдуму, які передані на зберігання у державні архівні установи та ЦВК, а другий – стосується офіційного документа, який посвідчує певні події, явища або факти, які спричинили або здатні спричинити наслідки правового характеру;

3) за об'єктивною стороною злочинів – перший характеризується дією, бездіяльністю, часом та місцем вчинення злочину, а другий – характеризується лише такою обов'язковою ознакою як дія;

4) за суб'єктом злочину – перший може вчинятися приватною, неслужбовою особою, а другий – лише приватною особою.

У підрозділі 3.2 «Порівняльно-правова характеристика злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму за законодавством України та законодавством деяких зарубіжних держав» – зазначається, що узагальнення практики правоохоронних органів свідчить про те, що вони мають певні труднощі в застосуванні норм про кримінальну відповідальність за злочин, передбачені ст. 158-2 КК. Стверджується, що це зумовлено низкою фактів, до яких належать недоліки в конструюванні норм, передбачених ст. 158-2 КК, відсутні роз'яснення із застосування зазначеної статті. Це зумовлює поряд з юри дико-логічним, історичним, соціологічним, системним методами також застосування порівняльно-правового дослідження. Наголошується, що порівняльно-правова характеристика злочину, передбаченого ст. 158 КК України з аналогічними злочинами деяких зарубіжних держав є корисною з таких міркувань:

1) такі дослідження важливі для тлумачення ст. 158-2 КК України;

2) це необхідно для вдосконалення ст. 158-2 КК України.

Здобувач стверджує, що порівняльно-правове дослідження злочину, передбаченого ст. 158-2 та злочинів, передбачених п. 3 ст. 348 КК Республіки Польща, ст. 242 КК Швейцарії та ст. 142-1 КК РФ свідчить про більш вдале формулювання змісту ст. 158-2 КК України. Проте ст. 158-2 КК потребує вдосконалення, як це впливає з дослідження об'єктивних та суб'єктивних ознак цього злочину.

ВИСНОВКИ

У **висновках** наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягало у з'ясуванні питань кримінально-правової характеристики злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму, та формуванні теоретичних положень і рекомендацій, що відповідають вимогам

наукової новизни, мають значення для науки кримінального права та практики. До основних результатів цього дослідження належать такі висновки і пропозиції:

1. Витоки кримінальної відповідальності за умисне пошкодження виборчих списків, виборчих записок або проваджень, (виборчих документів) знайшли підтвердження в ст. 328-7 1906 р. Уложення про покарання кримінальні і виправні, а Законом України № 3169 – IV від 1.12.2005 р. були доповнені ст. 158-1 Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму, де отримали закріплення витоки та об'єктивні і суб'єктивні ознаки цього злочину і ЗУ № 1616-VI від 21.08.2009 р. стаття 158-1 була перенумерована в ст. 158-2 КК того ж самого змісту і назви. Законодавець вдався до ускладненого незрозумілого для правозастосовця опису в ст. 158-2 КК ознак, зумовивши цим низку проблем, які потребують вирішення.

2. Під злочином незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму слід розуміти умисну заборонену КК дію або бездіяльність суб'єкта, що посягає на суспільні відносини, які забезпечують умови з охорони виборчої документації або документів референдуму від їх знищення або пошкодження поза встановленим строком їх зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення виборів або референдуму та вчиненні тих самих діянь за попередньою змовою групою осіб або членом виборчої комісії чи іншою службовою особою з використанням влади або службового становища у відповідному місці та в певний час.

3. Чинниками соціально-правової обумовленості заборони передбаченої ст. 158-2 КК є: соціально-кримінологічний, який свідчить про високий рівень суспільної небезпечності, відносну поширеність діяння, помірність позитивних і негативних наслідків криміналізації, кримінально політичну адекватність цього процесу; нормативно-правовий, визначається: конституційною адекватністю, системно-правовою несуперечністю; етичний – обґрунтовує можливість, зміст і якість заборони, вибір цінностей і нормативів; культурно-історичний – свідчить про витоки та генезу означеної заборони; міжнародно-правовий – презумує, що ці заборони і гуманітарні вимоги міжнародного права свідчать про їх несуперечність.

4. Родовим об'єктом злочину, передбаченого ст. 158-2 КК є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони політичних прав і свобод громадян України, а безпосереднім об'єктом цього злочину виступають суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони виборчої документації або документів референдуму від незаконного їх знищення або пошкодження поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та в ЦВК після проведення виборів або референдуму.

5. Предметом злочину у формі:

а) знищення виборчої документації, є виборча документація, яка складається виборчими комісіями будь-якого рівня в процесі їх діяльності з організації відповідних виборів, їх проведення, опрацювання списків виборців, підрахунку бюлетенів (голосів), встановлення підсумків голосування та їх оприлюднення, які подаються виборчим комісіям суб'єктами (учасниками) виборчого процесу та які знаходяться, згідно типової номенклатури справ, комісій на зберіганні у державних

архівних установах та в ЦВК після проведення виборів у строки встановлені для їх зберігання;

б) стосовно документів референдуму, є документи, які складаються комісіями з всеукраїнського референдуму та місцевих референдумів у процесі їх діяльності з ініціювання та організації відповідних референдумів, їх проведення, підрахунку бюлетенів (голосів), встановлення підсумків голосування та їх оприлюднення, які подаються відповідним комісіям з референдуму і які знаходяться, згідно типової номенклатури справ відповідних комісій на зберіганні у державних архівних установах та ЦВК після проведення референдуму у встановлені строки для їх зберігання;

в) ці предмети злочинів характерні і для цього діяння у формі пошкодження цих документів у пунктах «а» та «б», про що свідчать словосполучення «а так само пошкодження виборчої документації або документів референдуму».

6. Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 1 ст. 158-2 КК України характеризується як дією, так і бездіяльністю, місцем та часом вчинення злочину. Місцем вчинення цього злочину є державні архівні установи та ЦВК, а під часом вчинення цього злочину є часовий період після проведення виборів або референдуму поза встановленим строком зберігання виборчої документації або документів референдуму.

7. Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 158-2 КК, може бути фізична, осудна, приватна, неслужбова особа (громадянин України, особа без громадянства, громадянин іноземної держави), яка до моменту вчинення злочину досягла шістнадцятирічного віку, а суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 158-2 КК характеризується виною у формі умислу. Умисел для цього злочину може бути лише прямий

8. Кваліфікуючі ознаки «ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб» повинні мати наступний розгорнутий вид:

а) дія або бездіяльність – незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та в ЦВК, після проведення виборів або референдуму, вчинені за попередньою змовою групою осіб;

б) дії або бездіяльність – незаконне пошкодження виборчої документації або документів референдуму поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК, вчинені за попередньою змовою групою осіб після проведення виборів або проведення референдуму.

Така кваліфікуюча ознака «ті самі діяння, вчинені ...членом виборчої комісії» повинна мати такий розгорнутий зміст:

а) дія або бездіяльність – незаконне знищення виборчої документації поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та в ЦВК після проведення виборів, вчинені членом виборчої комісії з використанням влади або службового становища;

б) дія або бездіяльність – незаконне знищення документів референдуму поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та в ЦВК після проведення референдуму членом комісії з референдуму з використанням

влади або службового становища;

в) дія або бездіяльність – незаконне пошкодження виборчої документації поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення виборів, вчинені членом виборчої комісії з використанням влади або службового становища;

г) дія або бездіяльність – незаконне пошкодження документів референдуму поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення референдуму, вчинені членом комісії з референдуму з використанням влади або службового становища.

Спеціальним видом службового зловживання є: «ті самі діяння, вчинені іншою службовою особою з використанням влади або службового становища», які повинні мати такий розгорнутий вид:

а) дія або бездіяльність – незаконне знищення виборчої документації поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення виборів, вчинені іншою службовою особою з використанням влади або службового становища;

б) дія або бездіяльність – незаконне знищення документів референдуму поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення референдуму, вчинені іншою службовою особою з використанням влади або службового становища;

в) дія або бездіяльність – незаконне пошкодження виборчої документації поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення виборів, вчинені іншою службовою особою з використанням влади або службового становища;

г) дія або бездіяльність – незаконне пошкодження документів референдуму поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та ЦВК після проведення референдуму, вчинені іншою службовою особою з використанням влади або службового становища.

9. Злочини, передбачені ст. 158-2 КК та ст. 357 КК мають відмінності:

а) за об'єктами злочинів – перший злочин стосується відносин, що забезпечують умови з охорони від знищення або пошкодження виборчої документації або документів референдуму, а другий – стосується відносин, що забезпечують умови з охорони встановленого законом порядку обігу і використання офіційних та деяких приватних документів, установ, організацій незалежно від форм власності;

б) за предметом – перший злочин стосується таких предметів, як виборча документація або документи референдуму, а другий – офіційного документа, який посвідчує певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру;

в) за об'єктивною стороною – перший злочин характеризується дією, бездіяльністю, місцем та часом вчинення злочину, а другий – характеризується лише дією;

г) за суб'єктом – перший – може вчинятися приватною, неслужбовою та службовою особою, а другий – може вчинятися лише приватною особою.

10. Порівняльно-правове дослідження злочину, передбаченого ст. 158-2 КК та злочинів, передбачених п. 3 ст. 248 КК Республіки Польща, ст. 242 КК Швейцарії та ст. 142-1 КК РФ свідчать про більш вдале формулювання ст. 158-2 КК України. Проте ст. 158-2 КК потребує певного вдосконалення, як це впливає з дослідження об'єктивних та суб'єктивних ознак злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму.

11. Статтю 158-2 КК потрібно викласти у наступній редакції: «Стаття 158-2. Незаконне знищення чи пошкодження виборчої документації або документів референдуму

1. Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму поза встановленим строком зберігання у державних архівних установах та в Центральній виборчій комісії України після проведення виборів або референдуму, а так само пошкодження виборчої документації або документів референдуму поза встановленим строком зберігання у державних архівних установах та Центральній виборчій комісії України після проведення виборів або референдуму, -

карається...

2. Ті самі діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб або членом виборчої комісії чи іншою службовою особою з використанням влади або службового становища, -

караються...»

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях внесених до оновленого переліку фахових видань з юридичних дисциплін МОН України, зареєстрованих та проіндексованих у міжнародних наукометричних каталогах і базах даних:

1. Орлов Ю. В. Витоки, генеза кримінальної відповідальності за незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Юридична наука. (Index Copernicus). – Київ. 2014. № 7. С. 83-96.

2. Орлов Ю. В. Соціально-правова обумовленість злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Юридична наука. (Index Copernicus). 2014. № 11. – С. 105-124.

3. Орлов Ю. В. Родовий об'єкт злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Юридична наука. (Index Copernicus). – Київ. 2014. № 12. – С. 114-133.

4. Орлов Ю. В. Безпосередній об'єкт злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Юридична наука. (Index Copernicus). – Київ. 2015. № 1. – С. 91-100.

5. Орлов Ю. В. Предмет злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Юридична наука. (Index Copernicus). – Київ. 2015. № 2. – С. 99-112.

6. Орлов Ю. В. Місце вчинення злочину як ознака об'єктивної сторони діяння, передбаченого ст. 158-2 КК України. Юридична наука. (Index Copernicus). – Київ. 2015. № 4. – С. 95-100.

7. Орлов Ю. В. Час, як об'єктивна умова вчинення злочину, передбаченого ст. 158-2 КК України. Юридична наука. (Index Copernicus). – Київ. 2015. № 5. – С. 111-118.

8. Орлов Ю. В. Визначеність та єдність термінології – шлях для з'ясування суті об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 158-2 КК України. Юридична наука. (Index Copernicus). – Київ. 2015. № 6. – С. 109-115.

9. Орлов Ю. В. Співвідношення назви злочину, передбаченого ст. 158-2 КК України і загальних форм його прояву в диспозиції ч. 1 цієї статті та їх значення для з'ясування ознак об'єктивної сторони цього діяння. Юридична наука. (Index Copernicus). – Київ. 2015. № 7. – С. 137-143.

10. Орлов Ю. В. Об'єктивна сторона злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Юридична наука. (Index Copernicus). – Київ. 2015. № 8. – С. 134-157.

11. Орлов Ю. В. Суб'єктивна сторона злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Юридична Наука. (Index Copernicus). – Київ. 2015. № 9. – С. 111-121.

12. Орлов Ю. В. Кваліфікуючі ознаки злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Юридична Наука. (Index Copernicus). – Київ. 2015. № 10. – С. 161-168.

13. Орлов Ю. В. Суб'єкт злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Юридична Наука. (Index Copernicus). – Київ. 2015. № 11. – С. 172-188.

14. Орлов Ю. В. Поняття злочину, передбаченого ст. 158-2 КК України. Юридична наука. (Index Copernicus). – Київ. 2015. № 12. – С. 110-123.

15. Орлов Ю. В. Порівняльно-правова характеристика складу злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму за законодавством України та законодавством деяких зарубіжних держав. Юридична наука. (Index Copernicus). – Київ. 2016. № 1. – С. 125-131.

16. Орлов Ю. В. Вдосконалення нормативних приписів, що передбачені ст. 158-2 КК України. Юридична Наука. (Index Copernicus). – Київ. 2016. № 2. – С. 124-123.

17. Орлов Ю. В. Відмежування злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму від суміжних злочинів. Юридична наука. (Index Copernicus, SafetyLit, Social Science Research Network (SSRN)). – Київ. 2017. № 2. – С. 100-126.

Публікації у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та семінарів.

18. Орлов Ю. В. Правові основи організації наукової діяльності. Громадська взаємодія як екзистенція демократичного суспільства. XIII науково-практична конференція (Київ 23 травня 2013 року): Збірник наукових праць / Редкол. : Чугаєнко Ю. О., Єрохін С. А., Єрмошенко М. М., Осічнюк Ю. В., Ільчук Л. І., Привалко Т. В. – Київ : «Національна академія Управління», 2013. – С. 52-54.

19. Орлов Ю. В. Дійсні та уявні прогалени відповідальності за порушення виборчого законодавства. Інститут Президента України в системі державної влади

України: Матеріали наукової конференції / Редкол.: Л. В. Губерський, Є. М. Суліма, С. А. Вижва, В. Д. Базилевич, Г. В. Боряк, Г. В. Касьянов, А. Є. Конверський, В. В. Копійка, О. О. Максимова, А. В. Марченко, О. В. Якименко, А. І. Ігнатюк. – Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет» 2014. – С. 432-435.

20. Орлов Ю. В. Час, як об'єктивна умова вчинення злочину передбаченого ст. 158-2 КК України. Сучасні тенденції в юридичній науці України: Матеріали науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 24-25 квітня 2015 року). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика» 2015. – С. 135-137.

21. Орлов Ю. В. Історія розвитку референдуму в Україні та в світі: юридичні наслідки порушення виборчого законодавства. Процеси трансформації у праві, регіональній економіці, і економічній політиці: актуальні проблеми економіко-політичних і правових відносин. (Рига, 2013, 10 грудня): Ред колектив: С. Кая, С. Бука, В. Кего, І. Стеценко, А. Вілкс, Ж. Зелінський. – Рига: Балтійська Міжнародна академія, 2014. – С. 43-49.

АНОТАЦІЯ

Орлов Ю. В. Кримінально-правова характеристика злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму (ст. 158-2 КК України). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Вищий навчальний заклад «Національна академія управління». Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2017.

Дисертаційна робота присвячена комплексній розробці теоретичних положень кримінально-правової характеристики злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму.

У дисертаційній роботі досліджено витоки та генезу кримінальної відповідальності за незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму.

Сформульовано поняття злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму, а також соціально-правова обумовленість цієї кримінально-правової заборони.

Здійснено аналіз об'єктивних та суб'єктивних ознак злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму.

Досліджено кваліфікуючі ознаки злочину, та ознаки відмежування злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму від ознак суміжних злочинів.

Здійснено порівняльно-правову характеристику злочину незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму за законодавством України та законодавством деяких зарубіжних держав.

Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення положення ст. 158-2 КК і практика їх застосування.

Ключові слова: документи референдуму, незаконне знищення, пошкодження, виборча документація, поняття злочину, соціально-правова обумовленість злочину, об'єктивні ознаки злочину, суб'єктивні ознаки злочину, кваліфікуючі ознаки злочину, відмежування.

АННОТАЦІЯ

Орлов Ю. В. Уголовно-правовая характеристика преступления незаконное уничтожение избирательной документации или документов референдума (ст. 158-2 УК Украины). – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Высшее учебное заведение «Национальная академия управления», Киев, 2017.

Диссертация посвящена комплексной разработке теоретических положений уголовно-правовой характеристики преступления незаконное уничтожение избирательной документации или документов референдума.

В диссертационной работе исследованы истоки и генезис уголовной ответственности за незаконное уничтожение избирательной документации или документов референдума.

Сформулировано понятие преступления незаконное уничтожение избирательной документации или документов референдума, а также социально-правовая обусловленность этой уголовно-правового запрета.

Осуществлен анализ объективных и субъективных признаков преступления незаконное уничтожение избирательной документации или документов референдума.

Исследованы квалифицирующие признаки преступления, и признаки отграничения преступления незаконное уничтожение избирательной документации или документов референдума от признаков смежных преступлений.

Осуществлена сравнительно-правовая характеристика преступления незаконное уничтожение избирательной документации или документов референдума по законодательству Украины и законодательством некоторых зарубежных государств.

Сформулированы предложения по совершенствованию положений ст. 158-2 УК и практики их применения.

Ключевые слова: документы референдума, незаконное уничтожение, повреждение, избирательная документация, понятие преступления, социально-правовая обусловленность преступления, объективные признаки преступления, субъективные признаки преступления, субъект преступления, квалифицирующие признаки преступления, отграничения.

SUMMARY

Orlov Yu. V. Criminal Legal Characteristic of a Crime of Illegal Destruction of Election Documents or Referendum Documents (Article 158-2 of the Criminal Code of Ukraine). – A qualification scientific work as a manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.08 – Criminal Law and Criminology; Criminal Enforcement law. – Higher Educational Institution «National Academy of Management», Kyiv, 2018.

The dissertation is devoted to the complex development of the theoretical provisions of the criminal-legal description of a crime of illegal destruction of election documents or referendum documents.

In this scientific thesis, the sources and genesis of criminal responsibility for the illegal destruction of election documents or referendum documents are investigated. The peculiarities of the historical development of the legislation of Ukrainian lands in terms of responsibility for the illegal destruction of election documents or referendum documents since the XI century are revealed.

The notion of a crime of illegal destruction of election documents or referendum documents is formulated, as well as the social and legal conditionality of this criminal-legal prohibition is investigated. The following factors of the criminal prohibition stipulated in the Article 158-2 of the Criminal Code are clarified: socio-criminological; constitutional adequacy; normative-legal; ethical; cultural-historical; international legal, – and their characteristics are carried out. These factors convince of the need to preserve the mentioned criminal prohibition in criminal law. The author adheres to a position which duly justifies that the analysis of the preconditions for the criminalization of an act provided for in Article 158-2 Criminal Code belongs to the field of criminal law research.

By revealing the criminal-legal characteristic of a crime of illegal destruction of election documents or referendum documents, the author carries out a comprehensive analysis of objective side (*actus reus*) of a crime of illegal destruction of election documents or referendum documents, analyzes the generic and direct objects of this crime, finds out a target of a crime in the form of destruction or damage of the election documentation. Grounding on the research the author proves that the objective side (*actus reus*) of a crime, provided for in Part 1, Article 158-2 of the Criminal Code is characterized as an action, as well as an inactivity, crime scene and time of commission of a crime as compulsory elements of the objective side (*actus reus*) of a crime, stipulated by Article 158-2 of the Criminal Code. It is also found that the crime scene is the state archival institutions and the Central Electoral Commission, and time of the commission of a crime is a period after the holding of elections or referendum beyond the established time limits of storage of election documents or referendum documents.

The work sufficiently investigates the subjective elements of a crime of illegal destruction of election documents or documents of the referendum. The author argues that the perpetrator of crime provided for in Part 1, Article 158-2 of the Criminal Code, is a general one. The dissertation reveals the subjective elements of this type of crime. In addition, the author argues that the intention in this crime can only be direct because this crime refers to so-called formally defined crimes. The intellectual moment of the intent

upon committing a crime of illegal destruction of election documents or referendum documents includes awareness of the socially dangerous nature of its act (actions or inactivity). The author argues that such awareness must include two components: first, the perception of the actual content and nature of the event that forms the act, as an act of will; and, secondly, the perception of social utility or conversely the harmfulness of person's behavior for relations protected by the investigated article of the Criminal Code. Volitional moment of an intention is characterized by the desire to commit such actions provided for in Part 1 or 2, Article 158-2 of the Criminal Code. Further, in the dissertation, the qualifying attributes of a crime are investigated.

In the course of the delimitation of a crime of illegal destruction of election documents or documents of a referendum and related crimes the distinctive features of the mentioned crime are revealed. The comparative legal analysis of a crime of illegal destruction of election documents or documents of a referendum according to the legislation of Ukraine and the legislation of some foreign countries is provided.

Proposals for improvement of the provisions of Article 158-2 of the Criminal Code and their practical application are suggested.

Keywords: referendum documents, illegal destruction, damage, election documentation, concept of a crime, socio-legal conditionality of a crime, objective aspect (actus reus) of a crime, subjective elements of a crime, perpetrator of a crime, qualifying attributes of crime, delimitation.

Підписано до друку [] . [] . 201 [] р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Ум. друк, арк. 0,9

Тираж 100 прим. Замовлення № 000 []

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»

20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2521 від 08.06.2006.

тел. (04744) 4-64-88, 4-67-77, (067) 104-64-88

vizavi-print.jimdo.com

e-mail: vizavi008@gmail.com